

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/3 2019 s. 1313-1336, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

BURGAZİ FÜTÜVVETNAMESİ'NİN TRAVNİK NÜSHASI ÜZERİNE NOTLAR

Kaan YILMAZ*

Geliş Tarihi: Nisan, 2019

Kabul Tarihi: Temmuz, 2019

Öz

Mevcut bilgilerimize göre Burgâzî nisbetiyle anılan “Yahya bin Halil Çoban”ın “Fütüvvetnâme”si hâlâ ilk Türkçe fütüvvetname olma özelliğini korumaktadır. Eserin nüshaları hakkındaki bilgileri bir araya getiren son çalışmalara bakıldığında dünyanın farklı ülkelerinde bulunan yaklaşık on dokuz nüshanın varlığından söz edilmiştir.

Bu çalışmada, 13. yüzyılda yazıldığı tahmin edilen, bilindiği kadarıyla elimizdeki en eski nüshası 1507 istinsah tarihli olan *Burgâzî Fütüvvetnamesi*'nin, Bosna Hersek'te katalog kaydı tutulmuş bulunan fakat daha önce Türkiye'deki literatüre bilgisi henüz yansımamış 1574 istinsah tarihli başka bir nüshası konu edilmektedir. Bosna Hersek Cumhuriyeti Travnik Arşivinde R 34 katalog numarasıyla kayıtlı bulunan bu nüsha, bilinmeyen bir müstensih tarafından istinsah edilmiştir.

Bu çalışmada öncelikle söz konusu nüsha tanıtılmıştır. Daha sonra bu nüshanın bilinen en eski nüshayla karşılaştırması yapılmıştır. Bu karşılaştırma esnasında yer yer *Burgazi Fütüvvetnamesi*'nin diğer nüshaları üzerine yapılan metin çalışmalarına da müracaat edilmiştir. Böylelikle karşılaştırılan nüshalardan hareketle metin akışı ve metinde geçen kelimelerin okunuşuyla ilgili tespitlerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Ahilik, fütüvvetname, Burgazi Fütüvvetnamesi, Travnik nüshası.

NOTES ON TRAVNIK MANUSCRIPT OF BURGAZİ'S FUTUVVETNAME

Abstract

The "Futuvvetnâme" of "Yahya bin Halil Coban", which is known as Burgazi according to our current knowledge and general acceptance, still maintains its characteristic of being the first Turkish fütüvvetnâme, and a collection of examination has been made to date. When we look at recent work that brings together information about the copies of the work, it is known that there are about 19 copies of the work in different countries of the world. However, even though the copy of the author is still unattainable, it is possible that, even if this copy can not be seized, the closest copy to the author's manuscript can be uncovered, along with the identification of independent works on the existing copy. In this regard, the uncovering of the existing copies of the work is of importance as it means preparation for subsequent comparative studies.

* Dr. Öğr. Üyesi; Kastamonu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Böl., kaanyilmaz@kastamonu.edu.tr

In this work, it is estimated to be written in the 13th century for the first time, and it is known that the oldest version of the book of the year 1507, Burgazi Futuvvetname, is presented in Bosnia Herzegovina but has not yet been published in Turkey.

This manuscript in Bosnia and Herzegovina was copied in 1574 by an unknown author. 192x150 mm. It is size. It has 45 sheets and there are 15 rows on each page. On the cream color paper, the motifs are written in a recurring nasih line and the "babs" pointing to the beginning of the section and the beginning of the chapter are highlighted with red ink.

In this study, the content of the manuscript will be revealed and the characteristics will be revealed and the text will be introduced.

Keywords: Ahilik, futuvvetname, Burgazi's Futuvvetname, Travnik manuscript.

1. Fütüvvet

Önceleri Horasan, Bağdat ve Şam dolaylarında civanmertlik ve mürüvvet kavramları etrafında şekillenmiş bir yaşam tarzını icra eden sûfilerin uygulamalarıyla serpilip gelişmiş fütüvvet anlayışı on ikinci yüzyılda Abbasi hükümdarı Nasır Lidinillah'ın ilk kez fütüvveti örgütlendirip düzene sokmasıyla siyasi bir mana kazanmıştır (Kayaoğlu, 1982). Fütüvvetin Anadolu'ya yayılışı, Abbasilerin son devirlerine rastlamaktadır. On üçüncü yüzyılın ilk yarısında Anadolu Selçuklularının sultanları I. İzzeddin Keykâvus ve halefi Alâeddin Keykubat fütüvvet hırkasını Halife Nasır'dan almışlardır. Moğol istilası, tabiatıyla birçok fütüvvet erinin de Anadolu'ya akınıyla sonuçlanmıştır ki böylece fütüvvet düşüncesi hem yayılma sahasını genişletmiş hem de Anadolu'da fütüvvet erbabının varlığını ve nüfuzunu kuvvetlendirmiştir (Gölpınarlı, 1952, s. 78)

Osmanlının kuruluş ve yayılış devirlerinde fütüvvetin ne kadar etkili olduğu, bu dönem Osmanlı padişahlarının ahi babalarına gösterdikleri hürmet ve zaman zaman ahilerin riyasetini kazanmış olmaları, bu dönemi ele alan kaynaklarda üzerinde durulan konulardandır.

Kısaca sekizinci yüzyıldan itibaren Horasan, İran, Irak ve Şam ülkelerinde temerküz etmiş fütüvvet, on ikinci yüzyılda Anadolu'ya, Suriye'ye ve Mısır'a yayılmış; iyi ahlak, konukseverlik ve sanatı içinde taşıyan ahilik, Osmanlılar vasıtasıyla Kırım ve Balkanlara kadar yayılma imkânı bulmuştur (Çağatay, 1989, s. 70-85).

2. Fütüvvetname ve *Burgazi Fütüvvetnamesi*

Fütüvvet kelimesi Arapçadır. Lûgatta tekil olarak "feta": delikanlı, yiğit, eli açık, gözü pek, iyi huylu kişi; çoğul olarak "fityan" şeklinde geçer (Çağatay, 1989, s. 2). Fütüvvetname ise fütüvveti konu alan, fütüvvetin adab ve erkânı hakkında bilgi veren eserlerin ortak adıdır (DİA, 1996, s. 264). Onuncu asırdan itibaren yazılmış olduğu bilinen ilk ve önemli Arapça ve Farsça fütüvvetnameler hakkında Gölpınarlı (1952) tarafından *İktisat Fakültesi Mecmuası*'nda

yayınlanmış “İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı ve Kaynakları” adlı çalışma hâlen temel başvuru kaynağı olarak önemini muhafaza etmektedir.

Genellikle Burgâzî nisbetiyle anılan “Yahya bin Halil Çoban”ın “Fütüvvetnâme”si ise bilinen ilk Türkçe fütüvvetname olarak bugüne kadar, bizzat veya temasla, birçok kez araştırma konusu olmuştur. Burada bizzat *Burgazi Fütüvvetnamesi*’nin nüshaları hakkında yazılmış olanları hatırlatmakla yetineceğiz. *Burgazi Fütüvvetnamesi* hakkındaki ilk inceleme Tarih Encümeni üyelerinden Arif Bey’e ait olan bir nüsha hakkındaki tespitlerini *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı eserinde dikkatlere sunan Fuad Köprülü (1918, s. 241)’ye aittir. Köprülü bu nüshayı Muallim Cevdet Bey’in yardımıyla inceleme fırsatı bulduğunu ifade eder. Daha sonra Cevdet Bey, *Büyük Mecmua*’da yayınlanan ahilik teşkilatı hakkındaki makalelerinde fütüvvetname metnine atıfta bulunmuştur. Taeschner 1928’de “Das Futuvvetname des Jahja b. Halil” adlı yazısıyla eserin Avrupa kütüphanelerinde bulunan beş nüshası hakkında bilgi vermekle beraber Bonn’daki bir konuşması için Dresden ve Berlin nüshalarını incelediğini; eserin Mevlana Celaleddin zamanında yazılmış olabileceğini, dil olarak Eski Anadolu Türkçesi özellikleri gösterdiğini ifade eder. 1953’te Gölpınarlı, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Efendi Şeriyeye Kitapları 1352 numaralı nüshayı esas alarak ve Ömer Lütfi Barkan nüshasından da istifade ederek ayrıntılı bir inceleme eşliğinde metin neşri yapar. 1983’te Pala tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi M. Çon kitapları 536 numarada kayıtlı bulunan nüsha esas alınmıştır. Yılmaz (2006) tarafından Sermet Çifter, Bursa ve Manisa nüshalarından karşılaştırma yapmak suretiyle yine Ali Emiri nüshasını esas alan; metin, dil incelemesi ve kısmi sözlükten oluşan bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. 2007’de Pala, yüksek lisans tezine konu olan nüshayı, genel bir değerlendirme eşliğinde makale olarak yayınlamıştır. *Burgazi Fütüvvetnamesi*’nin mevcut nüshaları hakkındaki bilgiyi bir araya getiren son çalışma Pala (2007, s. 186)’ya aittir ve bu çalışmaya göre *Burgazi Fütüvvetnamesi*’nin on dokuz nüshası bulunmaktadır.

3. Travnik Nüshası

Burada tanıtmaya çalışacağım Travnik nüshasıyla birlikte yukarıdaki sayı yirmi olmaktadır. Öncelikle şunu ifade etmek gerekir ki Bosna Hersek Cumhuriyeti Travnik Arşivindeki bu nüsha daha önce Türkiye’deki yayınlarda adı geçmemiş olsa da Bosna Hersek’te Mustafa Jahić tarafından 2015’te yayınlanmış bir katalogda kayıt altına alınmıştır. Ancak bildiğimiz kadarıyla orada müstakil bir çalışmaya dönüşmemiştir.

Söz konusu eser literatürde genellikle iki adla anılagelmiştir: *Burgazi Fütüvvetnamesi* ve *Çobanoğlu Fütüvvetnamesi*. Aslında farklı nüshalarda müellifin adı birkaç farklı şekilde yazılmıştır: “bur’āvī”, “burğāvī”, “bur’ādī”, “burğāzī”. En eski nüsha olarak bilinen Ali Emiri

nüshasında dahi “bur‘āvi” şeklinde geçmesiyle birlikte Köprülü, Taeschner ve Gölpınarlı tarafından bu farklı yazılışlar arasından “burğāzi” yazımı benimsenmiş ve sonraki çalışmalarda da kabul görmüştür.

Bu çalışma hâlihazırdaki bilgilerimize göre ilk Türkçe fütüvvetname olarak bilinen, *Burgazi Fütüvvetnamesi*’nin (elimizdeki nüshada yazılı şekliyle “burğāvi” Tr 3a/1) Bosna Hersek Cumhuriyeti Travnik Arşivindeki tek nüshasının dikkat çeken özelliklerini ortaya koyarken bilinen en eski nüshayla karşılaştırmasını da içermektedir.

Travnik Kantonu Arşivi’nde R 34 katalog numarasıyla kayıtlı nüsha 192x150 mm. ebadındadır. 45 yapraklıdır ve her sayfasında 15 satır vardır. Krem rengi kâğıda harekeli nesih hatla yazılmış; metinde önemli görülen yerler ve bölüm başlangıcına işaret eden “bab”lar kırmızı mürekkeple vurgulanmıştır (Jahić, 2015, s. 237-238).

4. Karşılaştırma

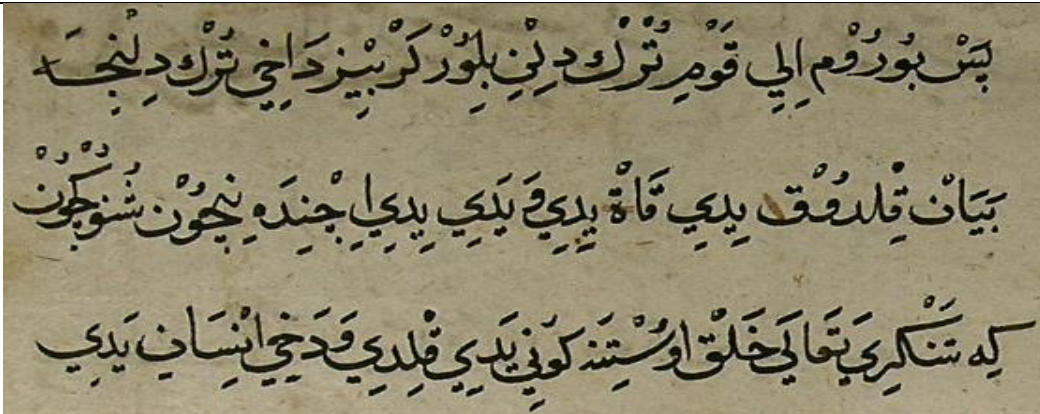
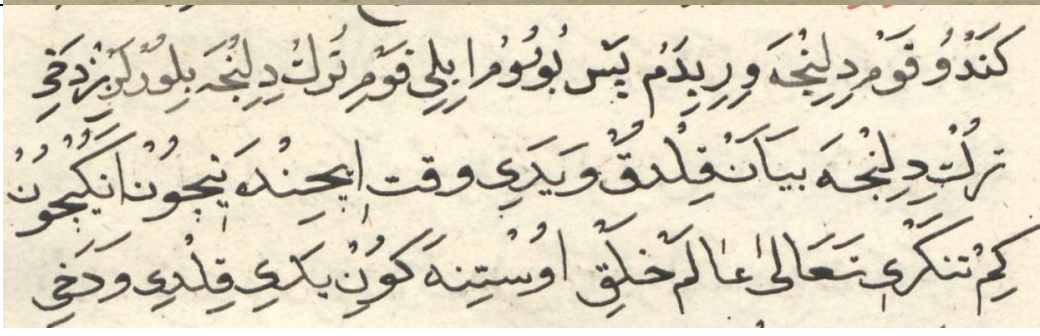
Bu çalışmada esas olarak Travnik nüshası ve Ali Emiri nüshasının karşılaştırması yapılmıştır. Ancak ihtiyaç halinde *Burgazi Fütüvvetnamesi*’nin diğer nüshaları üzerine yapılan akademik çalışmalara (Gölpınarlı 1953, Yılmaz 2006, Pala 2007) da müracaat edilmiştir. Böylelikle karşılaştırılan nüshalardan hareketle metin akışı ve metinde geçen kelimelerin okunuşuyla ilgili tespitlerde bulunulmuştur. Ayrıca karşılaştırmalarda okuyucunun konuyu orijinal metinden takip edebilmesi için nüshaların ilgili kısımlarından alınan resim parçalarına da yer verilmiştir.

4.1. Tr nüshasının dibacesi en eski nüsha olarak kabul edilen AE nüshasının dibacesiyle neredeyse tamamen aynıdır (Tr 1b/1-11). Bu dibace ise daha önce Gölpınarlı tarafından belirtildiği üzere Ahmet ibn-i İlyas el-Nakkaş el-Harputi’nin *Tuhfat-al Vasāyā* adlı eserinden aynen alınmıştır (1953, s. 82). Ketebesine göre Rebiülevvel ayı ortalarında on ikinci günde, 982 yılında yazılmıştır. Bu tarih miladi olarak 2 Temmuz 1574’e denk düşmektedir. Yani en eski nüsha olarak kabul edilen AE nüshasından 67 yıl sonra yazılmıştır. Ancak nüshada müstensih hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

4.2. Tr nüshasında müellifin adı şu şekilde kaydedilmiştir: “yaḥyā bin ḥalīl çoban-ı fetā-l-burğāvi (Tr 3a/1)”. Bu nüshada, AE nüshasına kıyasla, müellifin şahsı, yaşadığı yer ve zamana dair bilgi edinmemizi sağlayan; yirmili yaşlarda ders aldığı Antalyalı Hoca’dan, burada okuma ve yazmayı hızlıca sökmekten, o tarihlerde Frenklerin İskenderiye’yi kuşatmasından ve Frenklerden satın alarak kendi fütüvvetnamesine kaynak teşkil eden kitapları temin etmesinden bahsedilmemektedir (AE 4b-5a, Tr 3a).

4.3. Eserin sebab-i telif kısmında, “anlamak kolay olsun” diye Türkçe yazıldığı ifade edilir. AE nüshasında bu ifadeden sonra (6a/2) yedi sayısı ile ilişkilendirilen bir dizi olaya geçilmiş ama bu geçişte “yidi kaç yidi ve yedi yidi içinde” şeklinde bilmececi bir ifade kullanılmıştır. Tr nüshasında ise bu geçiş, metnin Türkçe yazılmasının da yedi vakitte gerçekleştiğinin ima edilmesiyle sağlanmıştır: “biz dağı türk dilince beyân kılduğ ve yedi vakt içinde niçün anuğ içün kim tañrı te’âlâ âlem halkı üstine günü yedi kıldı ve dağı... (3b/3)”

Tablo 1: 4.3.’le İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

“Yedi”yle ilgisi kurulan konular bakımından da nüshalar arasında fark vardır. Bu fark aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

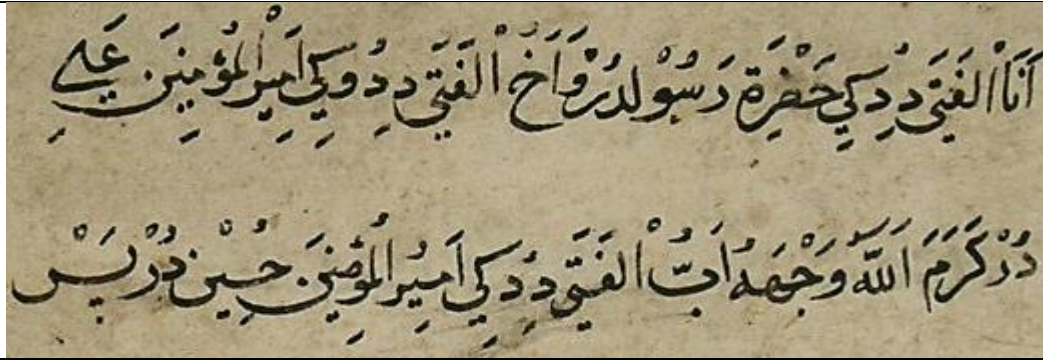
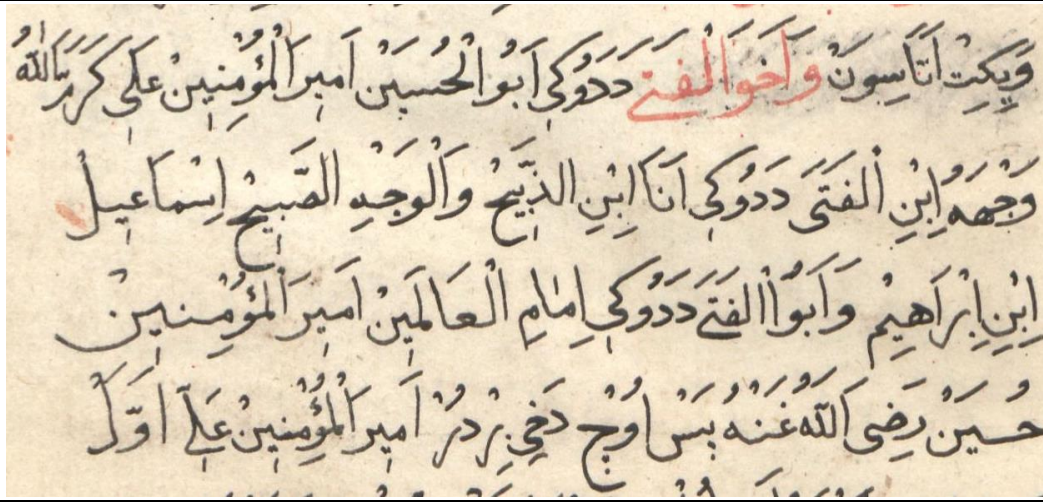
Tablo 2: Yedi Sayısıyla İlgili Konular

Konu	AE	Tr
Günler	x	x
İnsan	x	x
Gök	x	x
Yer		x
Kuran nüshaları	x	x
Fatiha suresinin ayetleri	x	x
Fatiha suresinin adları		x
Hz. Ademin teni	x	
Secdede yere değen uzuvlar	x	x
Hz. peygamberin Kabe’yi tavafı	x	x
Safa-Merve arasında gidiş-geliş	x	x
Hz. İsmail’in İblis’e taş atması	x	x
Kadir gecesinin sırası	x	x
Hasenat	x	

Hız. Yusuf'un mülkünün sınırı	x	
Ashabu'l Khef	x	
Yıldızlar	x	

4.4. AE 7b/1'de geçen «Ben yiğitim, yiğit kardeşiyim, yiğit babasıyım.» mealli hadise kaynaklarda rast gelinmediğini Gölpınarlı daha önce belirtmiştir (1953, s. 103). Tr nüshasında bu konudaki fark hadisin şerhinde ortaya çıkar. Şöyle ki virgüllerle ayrılan her bir cümlenin isnat ettiği kişiler AE'de Hız. Muhammed, Hız. Ali, Hız. Hüseyin sırasını takip ederken Tr (4a/11) nüshasında bu sıra Hız. Ali, Hız. İsmail, Hız. Hüseyin şeklinde değiştirilmiştir.

Tablo 3: 4.3.'le İlgili Metin Parçaları

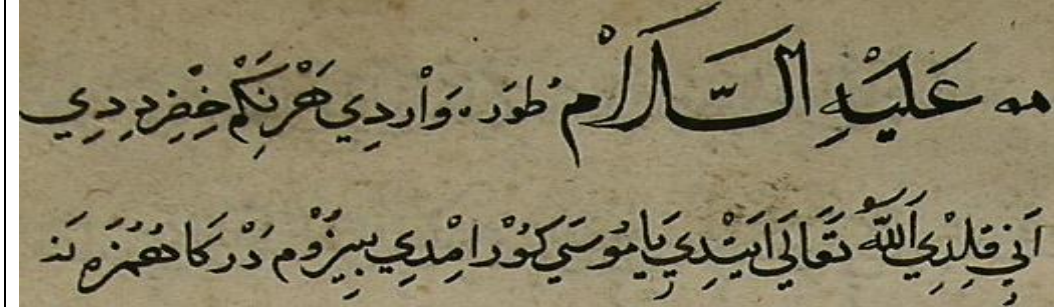
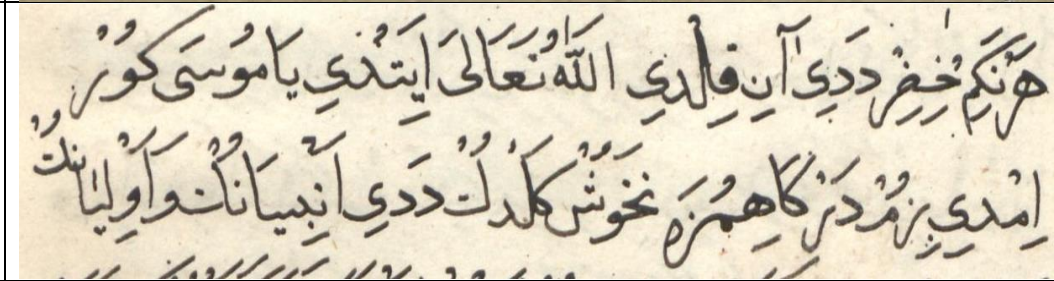
AE	
Tr	

4.5. AE 8b'de Hız. Musa ile Hızır hikâyesi anlatılır ki Musa'nın Hızır'ı kendine ahi edinmek istemesine cevabı şu şekilde verilmiştir “Bu yol sarb yoldur ve bu ilm feta ilmüdü ki gönlün ile danış, sonra peşiman olmayasın.” Bu cevabın Tr 5a'daki karşılığı şöyledir: “Bu yol şarp yoldur bu ‘ilm katı ‘ilmdür ki gönlünje danış ki sonra peşimān olmayasın.”

AE 10a/2'de Hız. Musa'nın Hızır'dan öğrendiği edeple huzura çıkmasına Allah şöyle der: “Ya Musa, gör imdi bizüm dergahumuza ne geldün”. Tr 5b/10'da bu cümle şu şekildedir: “yā mūsā gör imdi bizüm dergāhımuza ne hoş geldün”. Görüldüğü üzere “hoş” kelimesi burada önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Çünkü Musa daha önceki deneyimlerinden farklı olarak bu

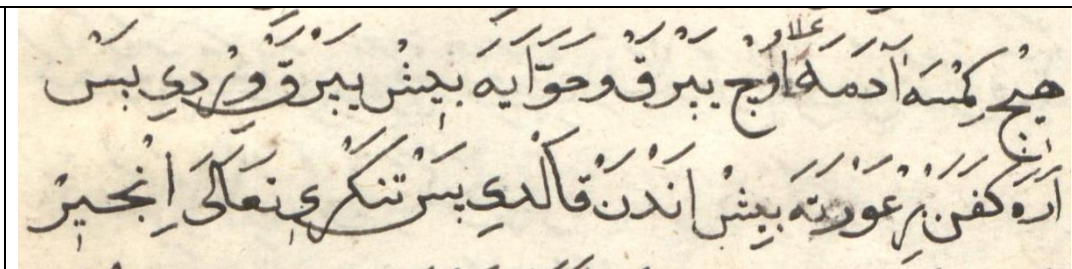
kez Allah'ın huzuruna Hızır'dan öğrendiği edep ile çıkmıştır. Müellif nüshasında da burada bir zarf bulunuyor olmalı.

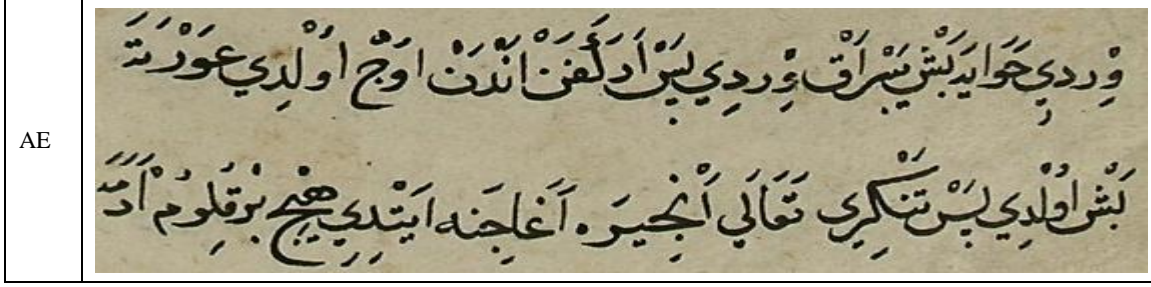
Tablo 4: 4.5.'le İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

4.6. Tr 6b'de Adem ile Havva'nın yasak meyve yemesi ve bunun üzerine cezalandırılan Adem'in örtünmek üzere cennetteki yardım arayışı şöyle anlatılmaktadır: “âdem dükeli uçmak ehli kıtına vardı hiç kimse âdeme [nesne virmedi ki ‘avretin örte pes encir ağacı âdeme] üç yaprak ve havvâya biş yaprak virdi pes ere kefen bir ‘avrata biş andan kaldı” Burada Havva'ya verilen beş yaprakla kadınların kefeninin beş kat olması ilişkilendirilmektedir. Hal böyleyken Adem'e üç yaprak, erkeğe bir kefen bağıntısında hata olduğu hemen anlaşılır. Zaten AE nüshasında bu cümle doğru olması gereken şekliyle şöyle geçmektedir: “Pes ere kefen andan üç oldı, avrete beş oldı (11b/1).

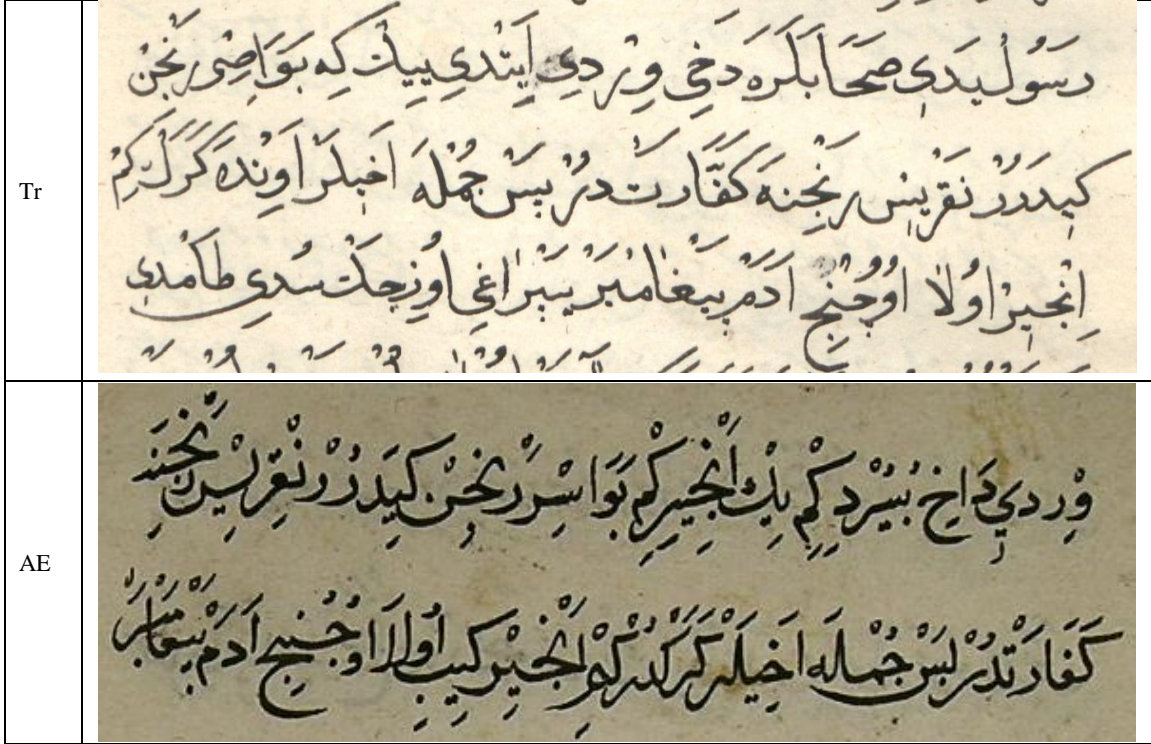
Tablo 5: 4.6.'yla İlgili Metin Parçaları

Tr	
----	--

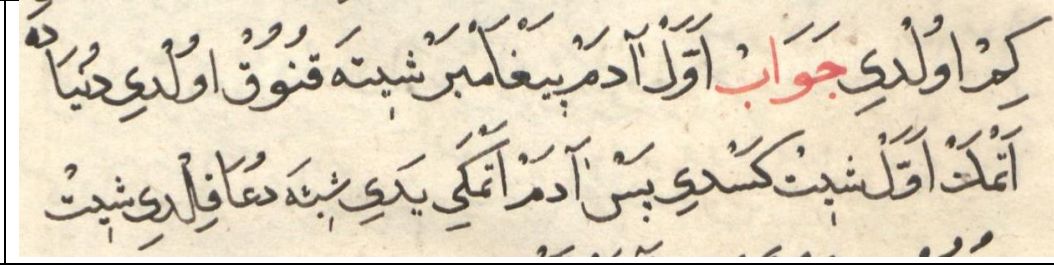
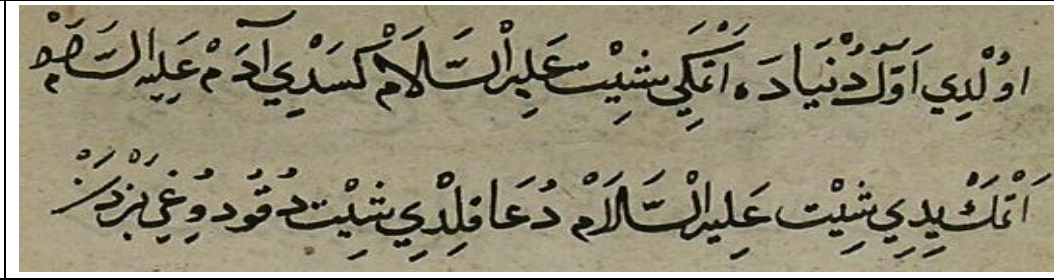
4.7. Tr 7a'da incirin basura ve ayak ağrısına iyi geldiği anlatıldıktan sonra ahilere evlerinde incir bulundurmaları tavsiye edilirken AE 12b'nin benzer bölümünde ise ahilerin bizzat incir gibi olmaları tavsiye edilmiştir. Anlam akışı esas alındığında anlamın Tr nüshasındaki gibi gelişmesi bekleneceğinden bu nokta itibarıyla Tr nüshasının müellif nüshasına daha yakın olduğunu düşünmek mümkündür.

Tablo 6: 4.7.'yle İlgili Metin Parçaları

4.8. Tr 8a'da Adem ile Şit arasındaki konukluk olayı şöyle anlatılır: “evvel âdem peygamber şite konuk oldu dünyâda etmek evvel şit kesdi pes âdem etmegi yedi şite du‘â kıldı” AE 14b'de ise bu hikaye şöyle yer alır: “Evvel dünyada etmegi Şit aleyhisselam kesdi, Adem aleyhisselâm etmek yidi, Şit aleyhisselam dua kıldı.”

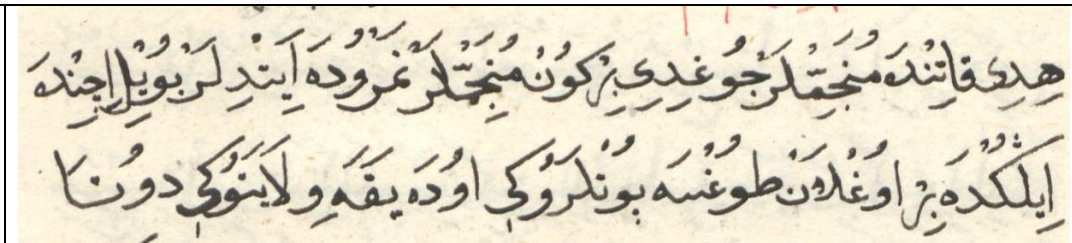
Tablo 7: 4.8.'le İlgili Metin Parçaları

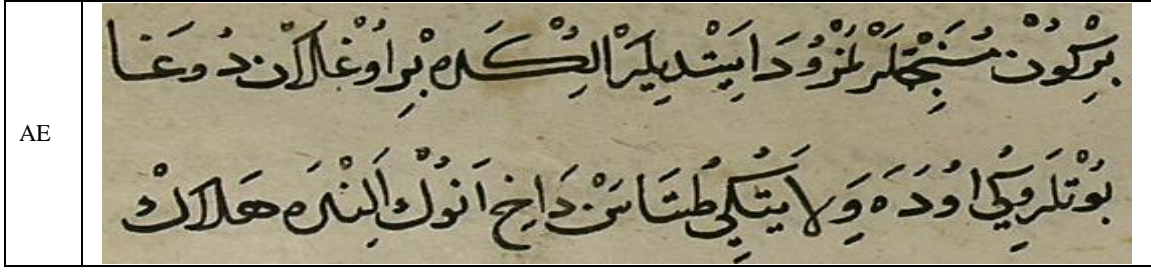
Tr	
AE	

Görüldüğü üzere Tr nüshasına göre ekmeği kesen Şit, yiyen ve dua eden Adem'dir. AE'ye göre ise ekmeği kesen Şit yiyen Adem ve dua eden Şit'tir. Adem'in kendisine eklemek sunan Adem'e dua etmesi bekleneneğinden orijinal nüshada da bu şekilde yazılmış olması beklenirdi.

4.9. Tr 8b'de Hz İbrahim kıssası anlatılırken “bir gün müneccimler nemrûda eyitdiler bu yıl içinde ilünđe bir oğlan toğsa bütlerünji uvada” ifadesi geçer. Gölpınarlı (1953, s. 117) AE nüshasındaki buna karşılık gelen bölümü (15a/5) şöyle yazmıştır: “Bir gün müneccimler Nemrud'a ayıtdılar: Ülkede bir oğlan doğa, bütlerini ura...” Gölpınarlı bu cümledeki “ilünđe” kelimesini “ülkede”; “uvada” kelimesini “ura” olarak yanlış okumuştur.

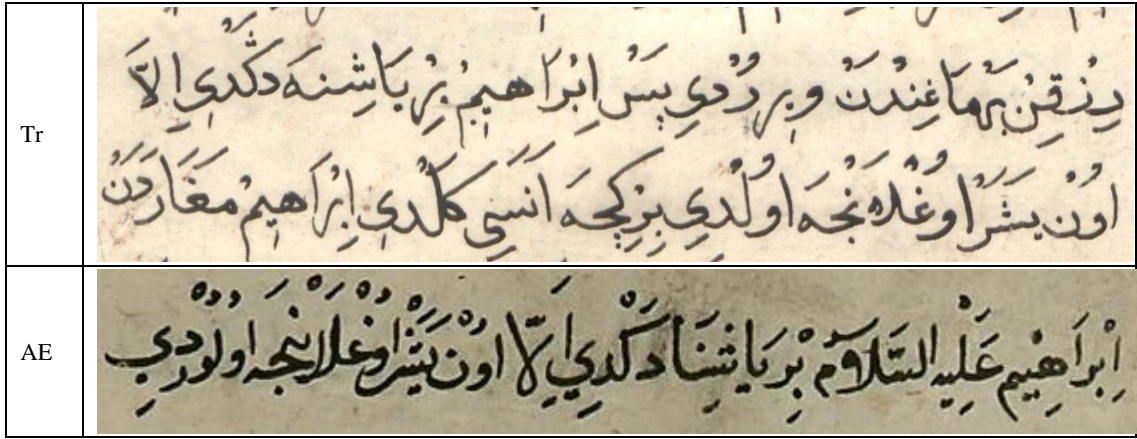
Tablo 8: 4.9.'la İlgili Metin Parçaları

Tr	
----	--

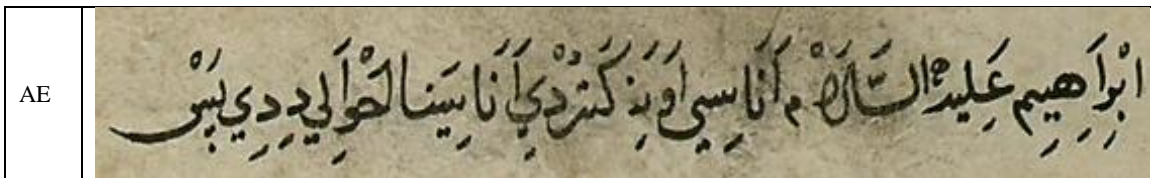
4.10. Tr 8b/12'deki "ibrāhīm bir yaşına degdi illā on yaşar oğlanca oldı" ifadesine AE'de denk gelen kısmı (15b/6) Gölpınarlı "İbrahim aleyhisselam bir yaşına değdi, illa onbeşer oğlanca olurdu" şeklinde okumuştur (1953, s. 118). Buradaki "onbeşer" yanlış okunmuştur; doğrusu Tr nüshasındaki gibi "on yaşar" olmalıdır.

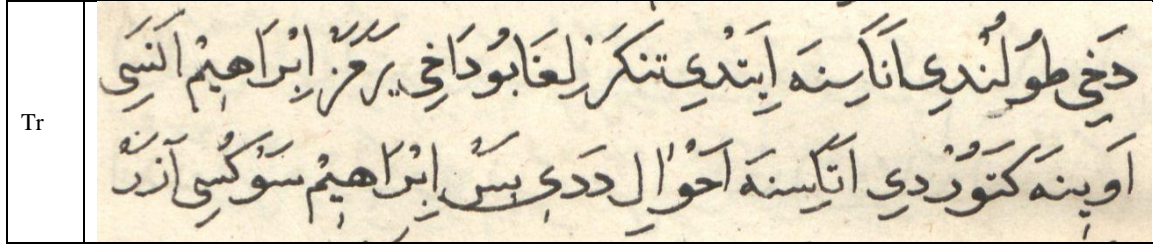
Tablo 9: 4.10.'la İlgili Metin Parçaları

4.11. Gölpınarlı, Hz. İbrahim'in rabbini arayışına dair kıssanın bir parçası olan AE 16a/7'yi "İbrahim aleyhisselamı anası, evine getürdi, anası ahvali didi" şeklinde okumuştur. Elyazmasına bakıldığında bu cümlemin "anasına ahvali didi" şeklinde tamamlanması gerekirdi. Ancak bu düzeltme de anlam açısından eksik kalmaya mahkûmdur. Bu noktada Tr (9a/8) nüshası yine olması gereken ifade biçimine sahiptir: "ibrāhīm anası evine getürdi atasına ahvali dedi".

Tablo 10: 4.11.'le İlgili Metin Parçaları

4.12. Tr 9a/13'te Hz. İbrahim'in Şam'a hicretinde “kıbt çapısının üstünde çok yıllar gelene gidene etmek yedürdi” cümlesi yer alır. Aynı ifade AE 16b'de “Kıbt kuyusunun üstünde çok yıllar gelen gidene etmek, taam yidürdi” şeklinde geçer. Öncelikle tarihi kaynaklar bahsedilen yerde “kapi” değil “kuyu” olduğuna işaret etmektedir. Bu bakımdan Tr nüshasında kelime yanlış yazılmıştır. Yerin adı ise her iki nüshada birden yanlış yazılmıştır. Doğrusu “Kıtt/Katt” olmalıdır (Canan, 1998, s. 32).

Tablo 11: 4.12.'yle İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

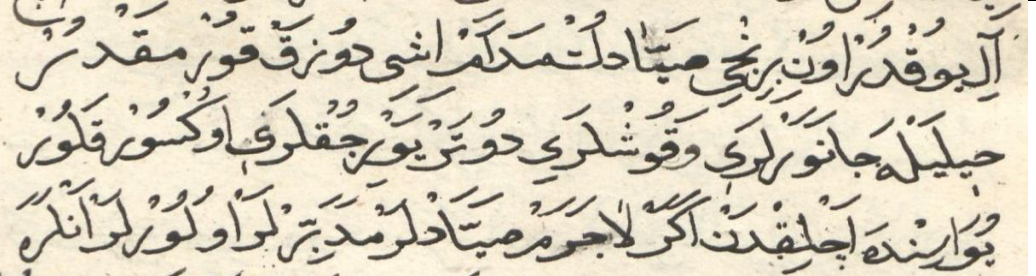
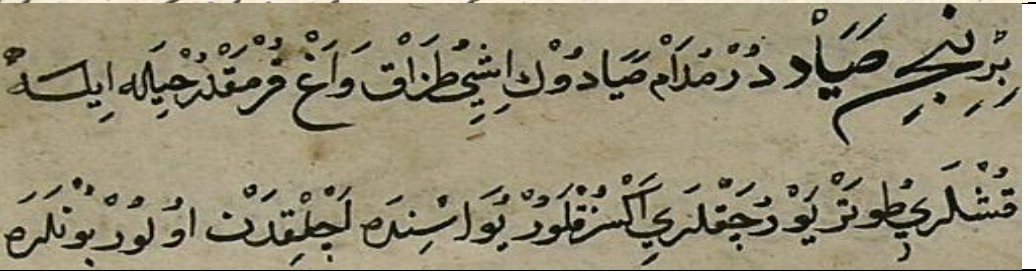
4.13. Tr 6a/14'ten itibaren Tanrı Teâla tarafından fütüvvet makamına eriştikleri Resul hazretine haber verilen yedi kişi eksik ve yanlış olarak şöyle sıralanmıştır: “evvel incîr ağacı, üçüncü âdem peygamber, sevm şît peygamber, çehârüm ibrahîm peygamber, pencüm yūsuf peygamber, heftüm aşhâbu'l-kehf”.

Görüldüğü üzere bu sıralamada ikinci olması gereken “âdem peygamber” üçüncü sırada yazılmış; AE (19b) nüshasına göre altıncı sırada bulunması gereken “yuşa'-ibn-i nûn” ise hiç yazılmamıştır.

4.14. Tr 14a'da kendisine fütüvvet değmeyen kişiler arasında zikredilen avcılarının “işî duzak kırmakdur hîleyle canavarları ve kuşları dutar yavrucukları öksüz çalır yuvasında

açlıktan”. Cümleden anlaşıldığı üzere öksüz kalan kuşlara yuvalarında açlıktan ne olduğu yazılmamıştır. Bu eksikliği AE 23a/4’e bakarak gidermek mümkündür: “ölür”.

Tablo 12: 4.15.’le İlgili Metin Parçaları

Tr	
AE	

4.15. Gölpınarlı (1953, s. 84) AE 22a’dan itibaren kendisine fütüvvet değmeyen kişilerin on iki olması gerektiğine ve bu nüshada sayının yirmiye çıktığına ilk defa dikkat çekerken bunun sebebini ise kendisine fütüvvet değmeyen kişiler babı ile fesat işlere dair sıfatlar babının birleştirilmiş olmasıyla açıklar. Bu durum AE nüshası için önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkar. Tr nüshası için böyle bir noksan söz konusu değildir. Tr 13a ile başlayan kendisine fütüvvet değmeyen kişiler bahsi 14a’da on ikinci sıradaki “muhtekirler” ile son bulur ve 14a/8’den itibaren bu bahse ait olan “latife” ile devam eder. 14b/2’den itibaren fesat işler babı başlamaktadır ve burada AE’den farklı olarak toplam yirmi bir madde sayılır ancak hem altıncı sırada hem de yirmi birinci sırada bahis konusu edilen “tekebbürlük” maddesinde içeriği tıpa tıpa olmasa da tekrara düşülmüştür.

Tablo 13: Fesat İşler Babına Göre İki Nüshanın Karşılaştırılması

Fesat işler		
	Tr	AE
1	içki içmek	Kendisine fütüvvet değmeyen kişiler
2	zina yapmak	
3	livata etmek	
4	gammazlık	
5	münafıklık	
6	tekebbürlük	
7	kötü gönüllülük	
8	hased	
9	buğz	
10	sözünü tutmamak	
11	yalan söylemek	
12	hiyanetlik	
13	emanete ihanet etmek	kötü nazar
14	kötü nazar	ayıpları örtmek

15	ayıpları örtmek	cimrilik
16	cimrilik	gybet etmek
17	gybet etmek	bühtan
18	bühtan	hırsızlık
19	hırsızlık	haramdan sakınmak
20	haramdan sakınmak	tekebbürlük
21	tekebbürlük	

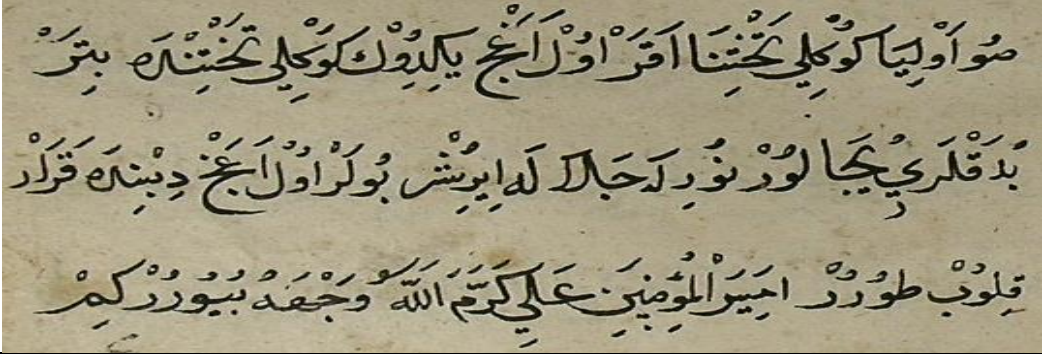
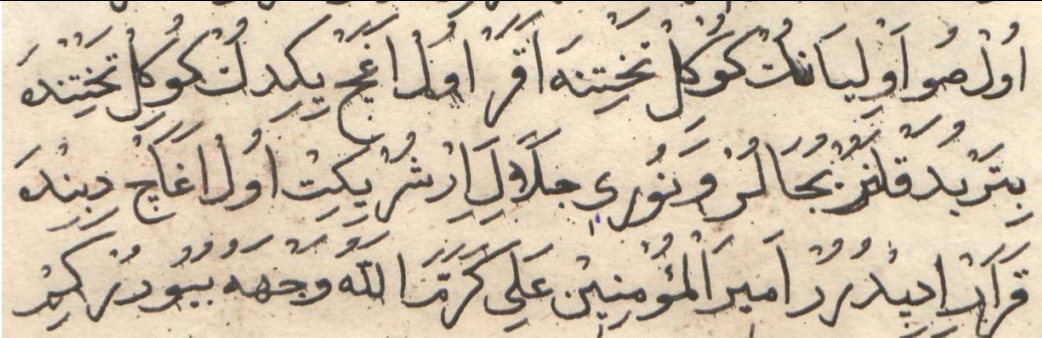
4.16. Tr 18a/6'dan itibaren fütüvvet bir ağaca benzetilir. Burası AE 26b'ye denk düşmektedir. İki nüshanın benzetme biçimindeki farklar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 14: 4.17.'yle İlgili Metin Parçaları

	Tr	AE
gövde	Allah yoluna ihsan etmek	Allah yoluna ihsan etmek
budaklar	sıdk ve safa	edep ve haya
yapraklar	edep ve haya	-
kök	tevhid ve tehlil	tevhid ve tehlil
yemiş	marifet, evliya sohbeti	marifet, evliya sohbeti
ağacın suyu	rahmet	rahmet

4.17. AE 27a/5'te fütüvvet ağacının yapısını anlatan bab “bular ol ağaç dibinde qarâr kılup turur” ifadesiyle devam eder. Bu cümledeki “bular” işaret zamirinden kastedilen şeyin ne olduğu anlaşılammaktadır. Tr 18a/14'te ise aynı cümle şu şekildedir: “yigit ol ağaç dibinde qarâr idipdürür”. Demek ki fütüvvet yolunun başındaki “yiğit” tüm nitelikleriyle besleyici olan fütüvvet ağacının dibinde mesken tutmalıdır. Böylelikle bu nüshada kullanılmış olan “yiğit” kelimesiyle metindeki önemli bir boşluk doldurulmuş oluyor.

Tablo 15: 4.18.'le İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

4.18. Yılmaz (2006, s. 141) tarafından AE 28a/2’de “ḥaḡ te’ālā eyde kim baḡa cömerdlık mı gösterürsin iy ḡulum” diye okunan cümleyi daha önce Gölpınarlı (1953, s. 124) “Bana cömerd lokması gösterürsin, iy kulum” diye okumuştur. Bu cümle Tr 18b/15’te de Yılmaz’ın okuyuşuyla uyuşmaktadır. Gölpınarlı “cömerdlık mı”yı “cömerd lokması”yla karıştırmış olmalı.

Tablo 16: 4.19.’la İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

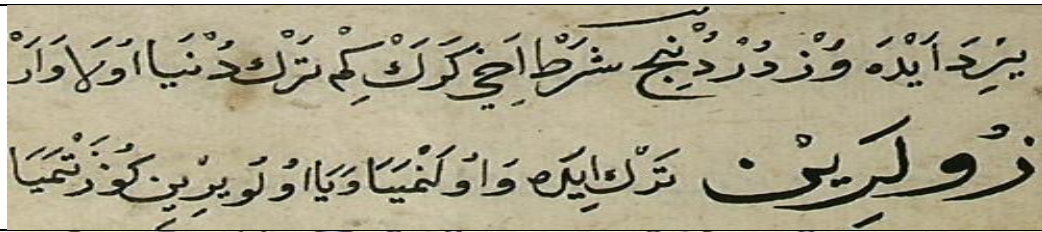

4.19. Yılmaz (2006, s. 142) tarafından AE 28a/7’de “cömerd kişi yaḡındur taḡrıya ve yaḡındur ādemīlere ve yaḡındur uçmaḡa ve ırāḡdur ṡamuya” diye okunan cümledeki “ṡamuya” kelimesini Gölpınarlı daha önce (1953, s. 124) “tasaya” şeklinde okumuştur. Bu kelime Tr 19a/5’te “ṡamudan” şeklinde yazılmıştır ve öyle anlaşılıyor ki kelime “tasa” değil “tamu”dur.

Tablo 17: 4.20.’yle İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

4.20. Gölpinarlı AE 29a/9'da ahinin niteliklerinin sıralandığı bölümün parçası olan dördüncü maddeyi şöyle okumuştur: “ahi gerek kim terk-i dünya ola ve arzuların terkide ve evlenmeye¹ veya ulu yirin gözetmeye (1953, s. 125)”. Bu okuyuşa göre ahilerin evlenmemesi gerektiği sonucu çıkar. Bu kelime Yılmaz (2006, s. 143) tarafından “u[lu]lanmaya” biçiminde transkripsiyon edilmiş ve cümledeki anlam bütünlüğü gözetilerek kelimenin böyle okunmasının uygun düşeceği ifade edilmiştir. Hâlbuki *Tarama Sözlüğü*'nün altıncı cildine bakılınca görülebilir ki bir on altıncı asır sözlüğü olan *Babusü'-l-Vâsıf*'a atıfla, kelime “ulanmak” olarak zaten kullanılmaktadır. Demek ki kelimenin transkripsiyonuna -lu- hecesini eklemekle Yılmaz da fazladan müdahalede bulunmuştur ve kelimeyi “ulanmaya” transkripsiyonuyla yazmanın hiçbir mahsuru yoktur. Belli ki “ulan-”, “ululan-”ın fonetik büzülmeye uğramış biçimi olarak fütüvvetnamenin yazıldığı asırda yaşamaktaydı.

Tablo 18: 4.21.'le İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

4.21. Tr 20b/10'da “lâkin ‘ilm bu degildür kim çara aq oqıya ‘ilm oldur kim eyü hılk ve luş ve saħâyı ve ħayrı şerri bilmekdür” denilmektedir. Buradaki “çara aq” kelimelerinin yerine AE 31a/4'te “çur'an” kelimesi kullanılmıştır. İki seçenekten doğrusu “çur'an” olmalı ki böylelikle ilmin yalnızca Kuran okumaktan ibaret olmadığı; iyi huy ve güzel hasletlere sahip olmanın da ilmin gereği olduğu mesajı aktarılabilir. Bu bakımdan Tr nüshasında geçen “çara aq” kelimelerinin yanlışlıkla yazıya geçtiği kanaatindeyim.

¹ Gölpinarlı her ne kadar çalışmasının metin kısmında bu kelimeyi “evlenmeye” okumuşsa da aynı çalışmanın ahide bulunması gereken nitelikleri özetleyen 86. sayfasında “evlenmeme”yi bu şartlar arasında saymaz. Metin kısmında “evlenmemek” okuyup özet kısmında bunu kaydetmemesi, Gölpinarlı'nın da bu ifadenin doğruluğundan şüphelenmiş olabileceğini akla getiriyor.

Tablo 19: 4.9.'la İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

4.22. AE 34b'de ahinin sorumlulukları arasında terbiyesine namazın cümle erkânını; farzını, vacibini, sünnetini öğretmesi gerekliliğinden bahsedilir. Tr nüshasının ilgili babında (23a/4'ten itibaren) bu kısım yoktur.

4.23. Tr 23a/13'te geçen “şol tağda biten görmez misin adı birdür ve illa lezzeti bir degıldür” cümlesinin bir kıyas cümlesi olduğu anlaşılrsa da neyin ne ile kıyaslandığı belirsizdir. Bu eksikliği AE 35a'ya bakarak gidermek mümkündür: “görmez misin sol tağda biten yemişlerle şehirde biten yemişün dadı birdür illâ lezzeti bir degıldür.” Ancak AE nüshasındaki bu cümlelerin de kusursuz olduğunu söylemek mümkün değildir. Burada aynı olmayan, yemişin tadı değil adı olmalıdır. Bu kusuru da Tr nüshasındaki doğru biçimle düzeltmek mümkün.

Tablo 20: 4.24.'le İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

4.24. Fütüvvet yolu iki türdür: kavli, seyfi. AE 38a'da kavli için “çün ahisine vara el irmeye anuñ yolın vara aña öyküne” yazılmış; Gölpınarlı da bu cümleyi (1953, s. 129) yazıldığı

gibi kaydetmiştir. Tr 24b/15'te cümlenin anlamını belirleyen küçük bir fark vardır: “çün âhisine varmağa eli irmeye anuñ yolın vara aña öyküne”. Kavlı yolu seçen fütüvvet eri, ahisiyle aynı ortamda bulunması gerekmeyen kimsedir. Bu nedenle Tr'deki ifade aslına uygun olmalıdır.

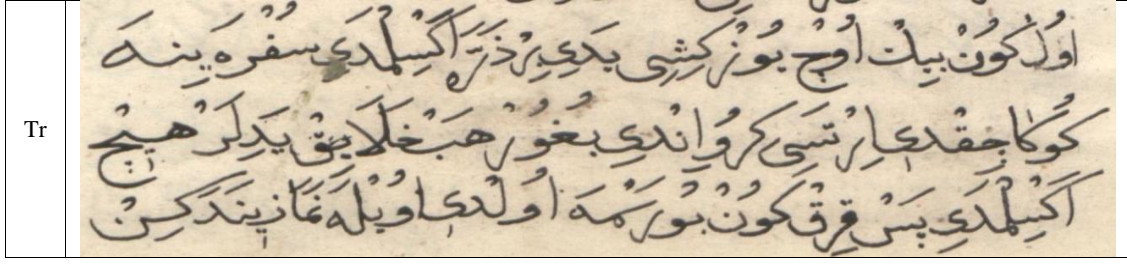
Tablo 21: 4.25.'le İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

4.25. AE 41a/1'de Hz. İsa'ya gökten sofranın indirilmesi kıssası anlatılırken şu cümle geçer: “o şofra yine göğe çıktı irtesi girü indi bakup hep halâyık yidiler hiç eksilmedi” Gölpinarlı bu cümledeki “bakup” kelimesinden hemen sonra “(boğur)” yazmıştır. AE nüshasında böyle bir kelime olmadığına göre Gölpinarlı bu kelimeyi elindeki kıyas nüshasından metnine eklemiş olmalı. Ancak AE nüshasının ilgili satırındaki bu kelimenin imlasında bir gariplik olduğu da hemen dikkat çeker. Sanki müstensih kelimenin yazımında kararsız kalmış gibidir. Tr 26b/14'teki benzer cümlede ise bu kelimenin ne olduğu açıktır: “şofra yine göğe çıktı irtesi girü indi buğur hep halâyık yediler hiç eksilmedi”. “Buğur” kelimesi “bu defa” (TS, 1995, s. 682) anlamıyla esas nüshada da mevcut olmalı.

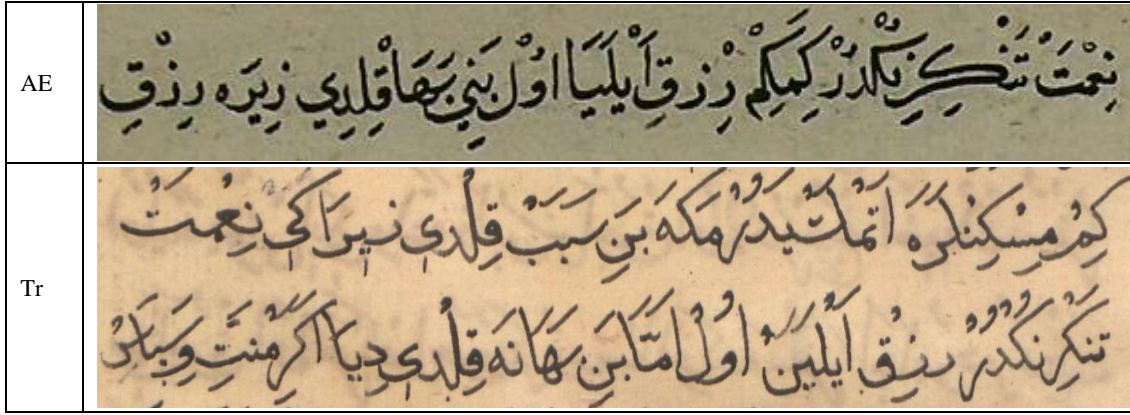
Tablo 22: 4.26.'yla İlgili Metin Parçaları

AE	
----	--

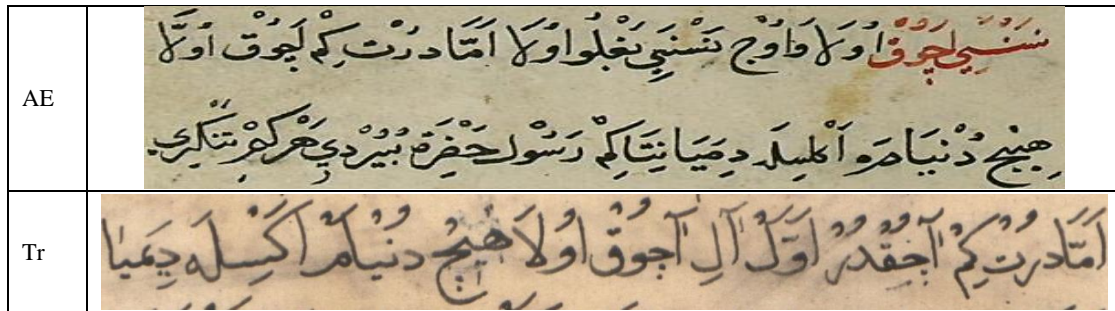
4.26. AE 43a/2’de şu cümle geçer: “ni’ met tañrınuñdur kime kim rızık eyleye ol beni bahā kıldı”. “bahā” kelimesinin eksik yazıldığı bu cümleye Gölpınarlı herhangi bir müdahalede bulunmamıştır (1953, s. 132). Tr 28a/7’deki benzeri cümlede bu kelime doğru şekliyle yazılmıştır: “ni’ met tañrınuñdur rızık eyleyen ol ammā beni bahāne kıldı”.

Tablo 23: 4.27.’yle İlgili Metin Parçaları

4.27. AE 43a/7’den itibaren ahinin açık olması gereken dört nesnesi sıralanır. Bunlardan birincisi “dört kim açuñ olā hiç dñnyām eksile dimeye” cümlesi ifade olunur ki burada açık olması gereken şeyin aslında söylenmediği hemen anlaşılır. Tr 28a/12’de yukarıdaki cümlelerin dengi “dört kim açuñdur evvel eli açuñ ola hiç dñnyām eksile dimeye” şeklinde yazılmıştır. Bu bakımdan cümlelerin aslının Tr nüshasındaki biçimiyle yazılmış olduğunu düşünmek mümkündür.

Tablo 24: 4.28.’le İlgili Metin Parçaları

AE nüshasında ahinin açık olması gereken dört nesnesinden ikincisinin adı sayılmamıştır. Tr nüshasında ise ikinci madde birinci maddenin aynısıdır: “ikinci âhinün eli açuğ gerek (28b/3)”. Burada ikinci maddenin “alnu açuğ gerek” olduğu bilgisini ancak SÇ nüshasından edinebiliyoruz (Yılmaz, 2006, s. 159).

AE nüshası ahinin açık olması gereken dört nesnesinden üçüncüsünü “âhinün şofrası açuğ ola” şeklinde ifade eder ve bu nesnelere dördüncüsü hiç sayılmaz. Tr 28b/5’ten itibaren ise üçüncü nesne “çapusu açuğ ola” ve dördüncüsü “şofrası açuğ ola” şeklinde sıralanmıştır.

4.28. AE 44b/2’de “gerek kim ehl-i t̄ariqat her zamanda t̄onın yudura” cümlesi yer alır ki bu cümlede tarikat ehlinin giysilerinin yıkanma sıklığıyla ilgili kullanılan “her zamanda” ifadesi dikkat çekmektedir. Bu cümledeki zaman sıklığı Tr 29a/7’de daha açık biçimde ifade edilmiştir: “her haftada ehl-i t̄ariqat t̄onın yudura”.

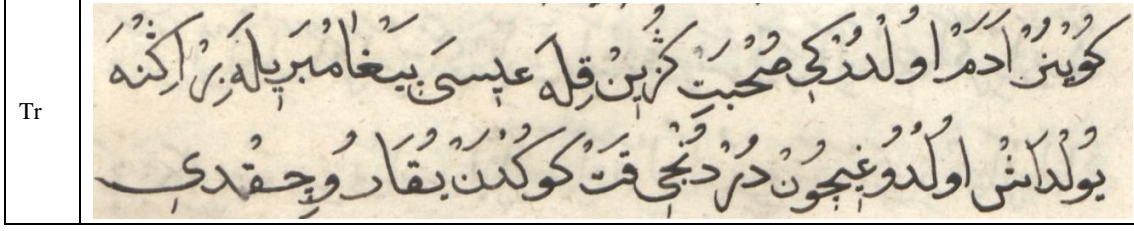
Tablo 25: 4.29.’la İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

4.29. Tr 30b/5’teki “İsâ peygamber ile bir igne yoldaş olduğün dördüncü kat gökden yukarı çıktı” cümlesindeki “çıktı” kelimesinde küçük bir siliklik bulunmaktadır. Bu kelime AE 47a/2’de “çıkmadı” imlasiyle yazılmıştır. İnanişâ göre Hz. İsa yanında dünyalık bir igne bulunduğu için dördüncü kat göğe kadar yükselebilmiş, oradan öteye geçememiştir (Pala, 1989, s. 259). Böylelikle Tr nüshasında bu kelimenin yanlış yazılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 26: 4.30.’la İlgili Metin Parçaları

AE	
----	--

4.30. Tr 33a/12'dan itibaren semanın dört nesneye muhtaç olduğu söylenmekle beraber sadece üç şeyden bahsedilir: vakit, muvafık yar, aşık. AE 51a'da da üç nesne sayıldığına bakılırsa Tr nüshasındaki “dört” kelimesi yanlış yazılmıştır.

4.31. Tr 37b/6'dan itibaren dört olduğu söylenen gezintiye çıkma edeplerinden ancak üç tanesi sayılır. AE nüshasında ise bu bab hiç yoktur.

4.32. Tr 39b/2'de peygamberimizin dokuz amcası olduğu belirtilir ancak sadece sekiz isim sayılır. AE 61a/7'ye kıyasla “Ebu Leheb” eksiktir.

4.33. Tr 39b/13'ten itibaren peygamberimizin üç zırhı olduğu belirtilir, ikisinden bahsedilir; üçüncüsünün adı söylenecek yerde boş bırakılır. AE 68a/9'da üçüncüsünün adı “kazayıba” olarak geçer.

Tablo 27: 4.34.'le İlgili Metin Parçaları

AE	
Tr	

4.34. AE 62b/9'da Hz. Muhammed'in sahip olduğu eşyalar arasında şunlar sıralanır: “dört bıçağı vardı altundan ve bir yüzüğü vardı gümüşten”. Tr 40b/3 itibariyle bu kısım şu

şekildedir: “dört bıçağı vardı ve üç tabağı vardı altundan ve üç çanağı altundan ve bir yüzüğü vardı gümüşden”. Eşya listesindeki bu değişikliği DTCF nüshasında da görmek mümkündür (Pala, 2007, s. 233).

4.35. Fütüvvet yoluna giriş merasimiyle ilgili olarak AE 66a’daki “fike eyide bilün iy ulular bu kişi fülân yigide ya ahiye ya şeyhe her kim ki bu yola çün geldi maḥabbeti cāndan gönüldeñ şefîk ve refîk oldı fülân kim ḳabül ḳıla andan ol kişi eyide ol kimse niyyet ḳıldısa kabül ḳılmaya” cümleleriyle fike ile kabul meclisi arasındaki diyalog anlatılır. Tr 42b’nin buraya denk düşen kısmı şu şekildedir: “fike eyde bilün ey ulular işbu kişi fülân yigide ya ahiye ya şeyhe her kimün için geldise muḥabbet ve ‘ışkı cāndan gönüldeñ şefîk ve refîk oldı fülâna kim ḳabül ḳıldı andan ol kişi eyde şoruñ evvel kimseye niyyet ḳıldı mı eger ḳıldısa kabül ḳılmaya”.

Bu satırlar karşılaştırılınca görülüyor ki AE nüshasındaki “ol kimse eyide” ile “ol kimse niyyet ḳıldısa kabül ḳılmaya” arasında bir eksik vardır. Bu kısmı daha açık bir ifadeyle yazılmış olan Tr nüshası şunu anlamamızı kolaylaştırır: fütüvvet yoluna girmeye niyetli kimseye daha önce başka birine bağlanıp bağlanmadığının sorulması, bağlandıysa kabul edilmemesi gerekmektedir.

4.36. Tr 43b/10’da son olarak “makas” konusu anlatılır. Bu kısım AE 68a/8’e denk düşer. AE nüshasında buradan itibaren 70b/3’e kadar süren kısım Tr nüshasında eksiktir. AE nüshası 70b/10’ da, Tr nüshası ise 44a/9’da son bulur.

5. Sonuç

Bu çalışmaya konu olan *Burgazi Fütüvvetnamesi*’nin “Travnik Nüshası” Osmanlıyla birlikte Rumeli’ye de yayılma imkânı bulan ahilik ve fütüvvet geleneğinin bir kalıntısı olarak değer ifade eder. Ayrıca eserin bugün Almanya ve Vatikan’da bulunan nüshalarını da Avrupa’ya Balkanlardan taşınmış olmaları ihtimaliyle yine bu kabulle değerlendirmek mümkündür.

Burgazi Fütüvvetnamesi’nin farklı nüshalarındaki kusurlar üzerine yoğunlaşınca tek bir nüshadan hareketle metni tam olarak anlamanın güç olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu kusurlar arasında kelimedeki eklerin eksik yazımı, cümlede bir kelimenin veya bir kelime grubunun eksik yazımı, yer yer anlam birliğinin sağlanamayışı ve cümleler arası anlam geçişlerinin tutarsızlığı gibi durumlar sıralanabilir.

Fütüvvet geleneğinin zamanla gelişip yeni unsurlarla zenginleşmesi ve bunun bazı müstensihlerce *Burgazi Fütüvvetnamesi*'ne de yansıtılması ihtimali hesaba katılırsa bugün elde olmayan müellif nüshasıyla daha sonraki nüshalar arasındaki muhteva farklarını olağan karşılamak gerekir. Bu durum birçok imlâ ve kelime farkıyla birlikte birbirinden farklı metin bölümlerini de karşımıza çıkarmaktadır.

Ülkemizde her sene düzenlene gelen fütüvvet ve ahilik teşkilatı etkinlikleri, geleneksel kültür hayatımızda önemli bir yer edinmiş olan bu kuruma, bugün de önem verildiğini ispatlamaktadır. Dolayısıyla ahilikle ilgili metinlerin, en doğru ve en sağlam şekliyle bugünkü kuşaklara aktarılması zarurettir. Bu bakımdan her bir nüshanın ayrı bir çalışma konusu olmasının yanında, mevcut bütün nüshaların karşılaştırmalı bir değerlendirmeden geçirilmesi ihtiyacı da kendini hissettirmektedir.

Kısaltmalar

- AE** : Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Seriyeye Kitapları, 1352 numaralı nüsha
DTCF : Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, M Con Kitapları, 536 numaralı nüsha.
Tr : Travnik Kantonu Arşivi, R 34 numaralı nüsha
TS : Tarama Sözlüğü
SÇ : Yapı Kredi Bankası, Sermet Çifter Arastırma Kütüphanesi, 919 numaralı nüsha

Kaynaklar

- Canan, İ. (1998). *Hız İbrahim'den mesajlar*. Ankara: Şule Yayınları.
 Çağatay, N. (1989). *Bir Türk kurumu olan ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
 Gölpınarlı, A. (1952'den Ayrı Basım). İslam ve Türk illerinde fütüvvet teşkilatı ve kaynakları. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 13(1-4).
 Gölpınarlı, A. (1953). Burgâzî ve fütüvvet-nâmesi. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15(1-4), 73-153.
 Jahić, M. (2015). *Katalog Arapskih, Turskih i Perziskih Rukopisa*. Kantonalni arhiv Travnik – Al-Furqân Fondacija za islamsko naslijeđe London, London – Travnik.
 Kayaoğlu, İ. (1982). Halife en-Nasır'ın fütüvvet girişi ve bir fütüvvet buyruktusu. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 25(1), 221-227.
 Köprülüzade, M. F. (1918). *Türk edebiyatında ilk mutasavvıflar*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
 Köprülüzade, M. F. (1991). *Osmanlı Devletinin kuruluşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
 Pala, A. (2007). Türk kültür tarihinin bir kaynağı olarak *Burgazi Fütüvvetnamesi*. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 44, 183-237.
 Pala, İ. (1989). *Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü*, Cilt: I-II. Ankara: Akçağ Yayınları.

Taeschner, F. (1928). Das Futuvvetname des Jahja b. Halil. *Orientalistische Literaturzeitung*. Nu: 12.

Türk Dil Kurumu (1995). *Tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yılmaz, K. (2006). *Burgazi Fütüvvetname (Dil İncelemesi-Metin-Sözlük)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Extended Abstract

The word fütüvvet is Arabic. In dictionary, this means brave, boy, generous, fearless, well tempered, in plural “broderhood”. The rules and regulations of fütüvvet is based on Fütüvvetname as a subject and is the common name of the Works given about customs and method of Fütüvvetname.

In general, Yahya Bin Halil Çoban’s Fütüvvetname called as ratio of Burgazi is known as the first Turkish-islamic guild in Turkish by now is the research subject many times personally. The first examination about the Burgazi Fütüvvetnamesi belonged to Fuad Köprülü, who presented the findings of a copy of Arif Bey, a member of the History Council, to the attention in his work named “Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar”. Köprülü explains that he had an opportunity to survey the work by the help of Muallim Naci Bey. After that Cevdet Bey attributed Burgazi’s Fütüvvetname in the articles about broderhood community published in *Büyük Mecmua* (Great Journal). In 1928, Taeschner, with his essay *Berlin Das Fütüvvetname des Jahja b. Halil* in, gave information about five copies of the work in European libraries and examined the copies of Dresden and Berlin for a speech in Bonn; that the work may have been written in the time of Mevlana Jalaleddin, as the language shows the features of Old Anatolian Turkish. Gökpınarlı based Millet Library Ali Emiri Efendi Şeriyye Collections numbered 1352 and made use of Ömer Lütfi Barkan’s copy published the article the with the research in detail. The master thesis was studies on text, language and a partial dictionary by me by means of comparing Sermet Cifter, Bursa and Manisa copies and also based on Ali Emiri copy in 2006. In 2007, Pala published the General Directorate of History, Faculty of Geography, M Con Books, issue 536, which is the subject of his thesis as a general evaluation. The last work gathering the information about Burgazi Fütüvvetname’s copies belongs to Pala and according to this work Burgazi Fütüvvetname has ninteen copies.

Although the copy of the author has not been discovered yet, even if this copy is never reached, it will be possible to reveal the closest text to the author’s copy even if it is not perfect by presenting the individual works to be done on existing copies. By the way, revealing the existing copies of the work will have a special importance as it will be the preparation for the next comparative studies.

In this study, the oldest known copy is dated 1507 which Burgazi Fütüvvetnamesi is registered in Bosnia and Herzegovina who kept catalogue record but earlier information from literature in Turkey is not yet subject to a copy which is estimated that in the 13th century is written.

This copy which has been registered in R34 catalogue number in Bosnia and Herzegovina Republic Travnik Archieve was copied in 1574 by the unknown writer.

In this study, firstly, the information was given about the present copy. After that it was compared this copy with the oldest known copy (Millet Library Ali Emiri Şeriyye Collections No: 1352). During this comparison, the text studies on the other copies of the Burgazi’s Fütüvvetname were applied. In this way, an evaluation base was prepared which was not limited to only the copies.

According to the multiplicity of errors in the different copies of the Burgazi’s Fütüvvetname, it becomes difficult to fully understand the text in a single copy. Among these, it is possible to count flaws such as incomplete writing of the inserts in the word, incomplete writing of a part or a word in the sentence, inconsistency of meaning transitions between sentences. It is necessary to try to read the text as a whole in order to eliminate all these malfunctions. Some of these flaws may belong to the author or some of them may be paid to those who copy the work.

Any annex used in the text is important for accurately identifying its function in the sentence and for translating the sentence in a healthy way. Although sometimes they reflect the use and expression patterns that differ from copy to copy, the experience gained from a copy facilitates the understanding of the similar form of expression in the other copy.

Taking into account the prospect of the development of the Fütüvvet tradition in time and enriching it with new elements and reflecting it in Burgazi's futuuvvetname, it is also necessary to meet the differences between the copies of the author and the later copies. When we take into account the width of the time interval between the periods in which the work is submitted This situation presents many different text sections together with many spelling and word difference.

In our country, the activities of the organization and the organization of futuuvvet every year, which occupies an important place in our traditional cultural life, has proved to be important today. At this point, it is necessary to understand the basic texts related to the Ahi, and thus the most accurate form of the Burgazi's Futuuvvetname. In this respect, it is possible for each copy to be a separate study topic.